

ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫНГА, ТАРАА БЕЛЕТКЕЛИНГЕ

БҮГҮ ЧУРТТАРЫНЧЫ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, МАТТЫЖЫНАР!

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫН ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИНГ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫНГ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИНГ ОРГАНЫ

1959
АВГУСТ
26
СРЕДА
№ 170 (4398)

Өртөө 20 коп

КУШ-АЖЫЛЧЫ БЕДИК КӨРГҮЗҮГЛҮГ ЧЕДИИШКИННЕР-БИЛЕ СОВЕТ ТЫВАНЫНГ 15 ЧЫЛ ОЮН УТКУУЛ!

ЧЕТПЕСТЕР ИЛЕРЭЭН

Белен эвес болган

Тарааны дүргөн болгаш чидириг чокка ажаап алыр

Тыванын көдө ажил-агыйның ажил-ишчилери бо чылын көдө ажил-агыйның бүгү культуларының байлак дүжүдүн өстүргөн. Каз-Хем, Чөөн-Хемчик, Чаа-Хал, Танды районнарының ховуларында чаагай дүжүт ажилчы чоннары өөртүп турар.

Өөртүп кал хуниерде барык-ла бүгү районнарада тарааларның быжым дүргөдөн, тараа культуларының улут шөлдеринге ажаап алышкынын калбак фронт-биле дүжүт болуп апарган. Колхоз, совхоз бүртүп ажаап алышкыны кирген. Тарааны кыска хуусаада ажаап алыр, күрүгөне тараа садарынын талазы-биле алган хүлээлгелерин хуусаа бетинде күтүсүр дөш демисел хүн бүрдө улам калбарып турар.

Танды районнуң колхозтары болгаш совхозтары 1 миллион 700 муң азы доктааттыган планда ий амыг катан үй тарааны күрүгөне садар деп хүлээнип турар. Каз-Хем районнуң колхозтары 1,5 миллион муң тарааны күрүгөне садар. Чөөн-Хемчик, Барылы-Хемчик болгаш өскө-да районнарының тараа-ажаапчы бедик хүлээлгелерин алганар.

Чөөн-Хемчик, Көдө ажил-агыйның ажил-ишчилеринин инициативанын болгаш хүлээлгелерин СЭКП обкомунун бюрону болгаш обкомдуском деткөөн.

Сорулга болза, көдө ажил-агыйның ажил-ишчилеринин патриотук эгелектерин улам деткирип, байлак дүжүтү өй-шаанда база чидир чокка ажаап алыр, күрүгөне тараа садар талазы-биле хүлээлгени хуусаа бетинде күтүсүр талазы-биле оларга дуулаары болур.

Августун 20-ге чедир областа тараа культуларынын 5.302 гектары, азы 8,7 хуузу кестинген болгаш күрүгөне тараа садарынын планы 15,6 хуу күтүсүттинген.

Дүжүт ажаап алышкынын хүн, шак, минута бүртүгүнде бичин-даа оожумнадыр арга чок ийи-түлүк үе эгелеэн. Ону хүндүс-да, дүне-да дүргөн темптеринде чорутар керек. Каз, ас хүн бүртүп бедик бүдүрүктүп ажилгаар керек. Ош-биле чергелештир тараа культуларынын тарбала шөлү өрткөн чылга удур 32-хуу калбарыганы, техника колдуунда өрткөн чылда турганын-дан шөлүт немештөөни боода чогуур. Иччанагаш комбайн болгаш чаа бүртүгүгө онаалда элөөн өскөн: комбайн бүртүгүгө 226 гектар, жатка бүртүгүгө—307 гектар онаажы.

Дүжүт ажаап алышкынын узамдытырбас болгаш чидириглерин болдурбас төлөдө, бүгү комбайннар-ны болгаш жаткаларын бедик бүдүрүктүп ажилгаар керек. Мындг түрүбже чамдык колхозтар болгаш совхозтар комбайннарны болгаш жаткаларын амга чедир септен доос-пайн, СТС-терде техниканы сазып албайн турар. Колхозтар сазып ал-баан 12 комбайннар, 11 жаткалар Чаа-Хал СТС-тин чылында ам-да турбашаан. Танды, Каз-Хем, Би-Хем, Улут-Хем районнарының колхоз-тарында болгаш совхозтарында, ылангы «Зелес», «УТКА 25 чылы», «Тилелде» совхозтарда, Улут-Хем районнуң «СЭКП XX съездин», «Чодура», Тандының «Революция-

ның чалбыкы», «Совет Россия» колхозтарында ажаап алышкынын хей санын техниканы багай септетингенден алаа туруп турар.

Чаа-Хал, Сүт-Хал болгаш Улут-Хем районнарының колхозтары дүжүт ажаап алышкынын органи-застыг эвес, озаалда эгелеэн бол-гаш ону дендин оожум темпиги чо-руудуп турар. Улут-Хем районнуң «СЭКП XX съездин» колхозу дүжүт ажаап алышкыныга барык кан-дыг-даа белеткеп чорутпаан, авто-паркты тараа кезилдениге белетке-вөөн, комбайннарны болгаш жатка-ларын СТС-тен сазып албаан.

Тараанын кезилдениге белетке-рилге арзында улут үзүктелеш-кини чамдык ажил-агыйлар болду-руп турар. Чикээ, бүгү кестинген тараалардан Танды районнуң кол-хозтары чүгө 60 ганы, Барылы-Хемчиктин—80 ганы, Чөөн-Хем-чиктин—188 ганы бастырган.

Чамдык ажил-агыйлар чаа дүжүтүп баштайгы тарааларын күрү-не шыгжамырычче кирип эгелеэн. Мындг болза-да колхозтарның бей-гаш совхозтарының шаңырында хей тараалар хүн, шак бүртүгүнде мөң-кешип турар. Ол тараалар шаңыра-га саадаас, дүргөн арыглаттыган, кургатынган болгаш күрүгөне ду-жааттынган турар учурап. Партия-ның областа комитетин болгаш об-ласта Советинин күтүсүмү тараа дүжүтүрүгүн графигин район бүртү-гүгө, а районнар колхоз болгаш совхоз бүртүгүгө доктааткан. Бо ий-ның сөөлүг он хонунда, 20-ден 31-ге чедир 8.650 тонна тарааны гра-фик буугаар күрүгө шыгжамырычче турар.

График болза районнуң, колхоз-тун, совхозтун удуртукчу бүртүгү-ге, бөгүн ховуларда ажаапал турар кижилер бүртүгүгө ховулу болуп учу-рут. Иччанагаш ажаап алышкынын инициативанын болгаш хүлээлгени тараа дүжүтүрүгүн темпиги беди-дир, дүжүтүп болгу дег тараа шаң-парга чалгыс-даа хүн иштинде саа-дап чытпазын чедип алыр керек. Ону чедип алдыра шаңырагын, тран-спорттун, тараа хүлээп алыр пунк-туларын тода болгаш үзүктөл чок ажилын организаастары чутула.

Чүгө анылап ажаар арганы че-динкиниг ажилгааш, колхоз бол-гаш совхоз бүртүп дүжүтүп бүртү-п ажаап ал, чуртка чүс-чүс пуд не-месе тараа берип болур. Иччанагаш ажаап алышкынын ол депшилге-лиг арганын чер болганга калбаа-биле негептерид, тарааны хүндүс-да, дүне-даа кестире, тавычаларда тарааларын саат чокка бөлдүрүп бастыраар керек.

Ам сазыг, медицина, культу-ра-ыдышкыны организаастары ажаап алышкында ажил-ишчилер-ни бүгү талазыг хандырычыче бо-тарынын ажил-чорудулгазын ула-ныдыр учурут. Партия, совет, кө-дө ажил-агый органны, ажил-агыйларын удуртукчулар дүжүт ажаап алышкынын дүргөн болгаш чидириг чокка чорудар, күрүгөне тараа садар талазы-биле хүлээлгени октябрь 10-га чедир чедиринин күтүсүр дөш ажаап алышкыныга күш-ажылды тода организаастар, техниканы бедик бүдүрүктүп ажилгаар хандыраар, ажаап алышкында колхозчуларын, ме-ханизаторларын, совхозтар ажил-чынарынын социалистик чарыкын организаастар хүлээлгелиг.

Улут-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң комбайнери Ф. Куулар «С-4-М» деп комбайн-биле хүнде тавычалыг кестинген 12 гектары тарааны бөлдүрүп бастыраар турар. 25—30 гектар чедирин турар.

Чурукта: Комбайнер Д. Куулар. Фото Ч. Донгатымы.

БО ХҮННЕРДЕ

Чалгаан сарыг далайдыа Комбайнер эштин кирген. Чаагай дүжүт — алдын тараа Колхозчуу сөрүк кирген. Күстүн «й-тап» ийи хүн Кырмыска хүндүтүрөөн. «Күрүгөне—тараа!»—диген Кыгырыглар чалылаанга. Машиналар, кижилер-даа Хову турлаан элэй берген. Магаданыг ажил-иш-даа Ховуларда хайнып үнөт. Дүн чаа-ла муржым турган Шаңнар бөгүн хөдөөлөнгөн. Дүжүт хүлөөр складтар Шаңны дүлүн ала берген. Колхозтардан тараа сөрүкөн Машиналар кирип-орда. Хоорай чову шөфтөп үнүп. Байыражып кырып турлар. Көдө-даа, хоорай-даа Көей чоңуңу бо хүнүнде Талааныг чутаалары — Тараа, тараа база тараа. Агитатор ийи сөзү. Артистеринг өткүт мур. Чурукчуңу уран холу Шүптү — шалду сөрүк кирип! Б. ХӨВӨМЕЙ.

АК-ХАЯ ХОВУЗУНДА

Бо хүнүнде Ак-Хая ховузунда чаагай дүжүтүп тарааларын тавы-чалыг кескен комбайннар, лафет-тиг жаткаларын, тавычаларда та-рааларын бөлдүрүп бастырган по-дборщиктиг комбайннар, күрүгө-ниг шыгжамырычче тараа сөрүкөн автомашиналарын даам-дичимди, шаңарда тараа арылаан колхозчу-ларын ыр-шоору ховуңуң ыржы-мын уруп, хүндүс-даа, дүне-даа үр-гүлчүлөп турар.

Ол болза Чөөн-Хемчик районнуң «Хорум-Даг» көдө ажил-агый арте-линиг бо чылын ажилгаан көз та-раалан шөлү-дүр. Артелинин бүгү тараа культулары «ол хонда та-рыттыгын. Кур черини күштүг хө-рөңүгү алеккилиг дүжүтүп бер-ген. Мында бүгү тараалар өрте быш-каан.

Ам үеде ажаап алышкыны ажил-дары изи-түлүк чоруп турар. Ау-густ 22-ге чедир 180 га амыг чинге тараа, 88 га кызыл-тас, 30 га ар-бай кестинген. Тавычаларда кургай берген тарааларын подборщиктиг комбайнар бөлдүрүп бастырып ту-

СЭКП-ниң Чаа-Хал районнуң бюронуңа районда дүжүт ажаап алышкынының чоруп турарының дугайында колхозтар даргаларын, көдө ажил-агый район инспекция-зынын пачалыгын эш Агальцевтин информацияларын дыңдап чутал-лашкан.

Районда ажаап алышкыны эге-лөөнд бөөр 1112 га тараа кул-туралары азы бүгү тараанын 13 хуузу кестинген. Иччанагаш-даа кол-хозтарын 35 комбайннарнын чамдыктары ажаап алышкыныч-ке кирбөөн, Ленин аттыг, «Найрал» колхозтарда 4 комбайнар техника-талазы-биле үрелик быганынган, а «Найрал» колхозтун Шаңчыла «С-6» деп 2 комбайннар комбай-нерлер чотундан алаа туруп турар.

СЭКП обкомунун диктаамында 1959 чылда дүжүт ажаап алыш-кынын 90-дан эвөөн эвес хуу-зун анылап ажаар деп айтылган турар, районнуң колхозтарында 219 ганын тараа культулары дөрт комбайннарнын-биле ажааттыган. Тараанын кымы кыска, анылап ажаар өйү өрткөн дөр анылым хондерин изерттеш, колхозтар даргаларының талазында анылап ажаап алышкыны чутулаап бөрбей турарын бөрү бөрү шаан-дегеледен болгаш бо арганы хаж-жык чокка хөргөп чорударын колхозтарда партия организаастары-нын секретарларында, колхоз-тарын даргаларында шыгыгын негөөн.

Тарааны анылап ажаарында колхозтарда бар комбайннарны эде-деринде болгаш жаткаларын четче анылап ажилгаар чорук бөрүгө ба-за илерөөн. Чикээ, «Найрал» кол-хозтун 6 жаткаларынын 2-эни Шаңчыла тараанын анылап ажаар-га чедир быжарып маан, алаа тургузуп каан, а херес кырыла ол колхозтун Терезинде болгаш Бу-лакта 1000 га тарааларын масса-лы ажаары негеттинип турар. Дүжүт ажаап алышкыныга кире-с чотутт бүгү техниканы өй-шаанда белеткөөр талазы-биле механиктер: «Бурунгаар» колхозта Фомичев, «Найрал» колхозта Хоронин олар байлак ажилда, трактор бри-гадаларының бригадирлеринде бол-гаш механизаторларын негеле-ни кошпады, үрелишкенте тавы-рыкша тракторларын болгаш ком-байннарны дүргөн эдер талазы-биле кемчелерин четтес ап турар. СТС-тин директорунуң хүлээлге-

лиг күтүсүп турар бол икжерин эш Самадуров колхозтарын үрелген тракторларын септөөрин болгаш автомашиналарын артык кемчелерин хандыраар, чыгыларын күтүс-дирин сааладып турар. Чикээ, «Найрал» колхозтун 2 автомашина-зынын моторларынын септелге-лиг бүдүн чартык айдаа амыг үеде доозуп бербөөн.

Чаа-Хал СТС-ин дүжүт ажаап алышкынында бүдүрүгүн ажил-лар таарыштыр тургусаан, сеп-телге-техниктиг ажилдачылар ажил шалгы төнөргө-ле чагылап бөөр, а бүдүрүгүгө дежурный ме-ханиктер тургустунаан учурунда колхозтардан дүргөн чорук-биле артык кемчелер алыр дөш келте-кишкелер холду манаар учуруга таарыштыр туралар. Чикээ, «Бурун-гаар» колхозтун Аймырында ку-журга ажаап турар комбайннын бир келээ үрелик бөөр, ону тып алыр дөш август 15-те, субботада, СТС-ке келген тракторист болуңуң хө-рөөн бүдүрүп ап шыдавын, поне-дельникке чедир манап турган, мы-ндг таарыштыр районда чалгыс ол эвес. Дүжүт ажаап алышкы-нынын изи-түлүк үеинде бүдү-рүлгенин ажилын хүнүн негеле-дине дүштүр өйе тургузгар чуту-ла. Ажы сааладыр, дүжүткөч чо-рук-биле эгелешип болбас.

Колхозтарын баштаар черлерин дүжүт ажаап алышкынында белеткел ажилдарын четтес чорут-кан. «Найрал» колхозта 18 ав-томашиналарын хөй ажилдавын турар, а автомашина чотундан Терезинде эш Сивилинның комбайн алаа туруушкунга чалгыс удаа эвес таарышкы келген. Колхозтун даргазы эш Лопсаң сөөлүг хү-ниерде ажилдавын, базынында олу-руп турар, колхозтун ажил-агыйн удуртууга чок, сандаргай байлаада кирип турар. Дүжүт ажаап алыш-кынында мобилизация чорук-биле келген автомашиналарын ийи эвес ажилгаар турар фактылар база бар. Ленин аттыг колхозта транспорт чедирининде 60 тонна тараа ку-рүгө дүжүтүрүгүн турар, «Бу-рунгаар» колхоз 2 автомашина-ны элөөн болгаш сай сөөртүп ажилга-п турган чорук ийи эвес. Колхозтар-да жаткалар болгаш подборщиктер чедирини турар, а СТС-тин де-вискөөринде 12 комбайнар база

жаткалар болгаш подборщиктер алаа туруп тургузгар чуту бар. Ол техниканы дүжүт ажаап алышкы-нында ажилгаарын СЭКП рай-кому болгаш райкүсөм ат-те-риг шийтирбесе чотуту.

СЭКП районнуң бюрону үстү-нде четтестерин чыладыр, дүжүт ажаап алышкынын кыска хуусаа-да, чидириг чокка дөшөр кемчелерин айткан тодаргай доктаалды хүлээп алган болгаш колхозтарга техниктиг дууа көргүсери-биле СТС-тин 3 инженер-механиктерин районнуң харыскалган ажил-дачыларын колхозтарга чорут-кулаан. Район төвтүгүн колхозтарга дууа көргүсери-биле 50-ден эвөөн эвес ажилчын, албан-хажкычыларын мобилизаастар талазы-биле кемчел-ни ап эгелей берген.

Дүжүт ажаап алышкыны-биле калып күрүгөне тараа дүжүт ажил-ды дүргөдери чутула. Район тараа дүжүтүрүгүнүн планын август 20-де 22,6 хуу күтүсүткен. Бо ажилды улам дүргөдери талээ, тараа кургатыр машиналарын бол-гаш арыглар чөтөк-хөтөк-хөтөк-хөтөк бүртүп-биле ажилгаарын хандыраар керек.

Совет Тыванын 15 чыл ондаа күш-ажылчы белеткелеринг учура-жыр дөш социалистик чарыкша со-рук кирген чаа-хөдүрлер дүжүт ажаап алышкынын чедирининг чорутулап, күрүгөне тараа дүжүт-ганынын планын хуусаанын боти-нде күтүсүр дөргөниг чыганын турбас.

Кур чер бедик дүжүттү берип турар

Сүт-Хал районнуң Киров аттыг көдө ажил-агый артелинин деис-көөр—Өлөңг-Хову өрткөн үш чылдын мурунда мал одарында ажилгааттып турган кур чер. Кур болгаш куруккан черлерин шиге-диш ажилгаар дугайында Коммуни-стик партиянын шийтирбесин күтүс-дери-биле Киров аттыг колхозтун ажил-ишчилери ол ховуны ажилга-п эгелеэн. 1957 болгаш 1958 чылдар-да колхоз ол ховудан эки дүжүттү алган.

Колхозтун механизаторлары бол-гаш тараа-ажаапчы бо чылын алаа 250 амыг гектар чинге-тарааны аг-ротехниктин чурумнар буугаар та-раан. Ам мында чаагай дүжүттү та-раа өртүп үнөш, хоор-сарыг кылдыр быжа берген. Хемчик хемини тала-зында келген хүндүсү сирин хал-тың ээининге бырлааннадыр чалгып турар тарааны көргө магалыг.

Кур черин шийтөөткени-биле кол-хоз бо чылын Өлөңг-Хову учас-тогундан 20 центнерден куду эвес дүжүттү гектар бүртүгүгө алыр. Чинге-тарааны анылап ажаары мында август 19-га эгелеэн, «С-6» комбайнын агрегаты (комбайнер эш М. Дүндерик, тракторист эш О. Калчан-оол, штурбальщик эш

Улут-Хем районнуң Баян-Болда «Х Улут хураа» көдө ажил-агый артелинин Отук-Дашта 300 гектар тарааны шагда-ла бышкан болгаш ам түктүп эгелеэн. Дарган-Хал шөлө 200 гектар хире тараанын иштин-де 50 гектар арбайын чидириг чокка ажаап алыр үеин өрттүп ту-рар. Кара-Талда 200 гектар тараа бааза-ла быжа берген.

Иччанагаш-даа ол колхоз массалыг ажаап алышкынычче эгелеп кирбөөн. Колхозта 6 комбайнар бар. Олар ажаап алышкынычче киреринге бе-лөм эвес болган. Бир чаа комбайн-нын кезектери эгеттинген болгаш 5 эрти комбайнар септеттинген. Илангы Отук-Дашта «С-6» ком-байн муут үрелик болган. Боду чо-руп кестирер 4 комбайннарнын би-рээниин хедер, ийигизинин мото-ру, а үшкүтүгүн кезектери чок бол-гулаан. «С-3» комбайн амгы үеде ажилче кире-даа, үртүлүк үрели-шкениге таарышкы эгелеэн. Ийи лафеттиг жаткалар септеттинген.

Артык кезектер чедирини турар. Ол болза инженер Кипилковтун, ме-ханик Бобровскийнин техниканы дүжүт ажаап алышкынында чотуту-ру үеинде белеткөөрчө сагып сал-баанын болган. Колхозтун баш-таар чери (даргазы эш Дежнев), партия организаасты (секретары эш Самбута) ажаап алышкыныга белеткел ажилдарын багай удуртка-п болгаш тараа-ажаапчы ортурунга организаасты база кижизилдеген ажилдарын экижиптөөн. Мындг четтестерге СЭКП-ниң Улут-Хем району база райкүсөм чүгө а-штежи турарын!

Хүрөң-оол болгаш лафеттиг жатка (тракторист эш Чигир-оол) баштай-кып хүнүнде тавычалыг кезер хүн нормаларын 150—200 хуу күтүс-кенер. Оларын-биле чергелештир эш М. Хол-оолдуң «С-6» комбайн хоор-сарыг тараага база экижидирп кирипкен.

Хову бригаданын Өлөңг-Хо-ву участкада 30 амыг кижиз ажилдап турар. Мында ажаап алышкынын баштайгы хүнүнеринде ажааттыган 62 га кызыл-тас-тын, 46 га сулазын дүжүтүп кур-гадып, арылап, күрүгөне дүжүтүп турар. Колхоз чаа дүжүттү тараа-зында 10 амыг тоннаны күрүгөне дүжүткен.

Моон-биле кады колхоз баштаар черинин болгаш колхозтун агроно-мунуң чер шийлелгенин ийи эвес чорутканы-биле бо участкага тараан 62 га кызыл-тас-тын, 150 га сула-зын үнүгү дыка багай болганын дежделгесе чотуту. Оң хараа-зы-биле колхоз кызыл-тас-тын гектар бү-ртүгүгө 5-ле центнер, а сула-зында он-даа куду дүжүт алган. Ол ховуңуң хөвүңү чинге-тараага тааржыр турда, алаа өске культу-ралар тараан чорук тоң бурут.

М. СЕВЕН.

Чидириглиг

Бай-Тайга районнуң «Мурнакчи» колхозунуң тараа культуларынын ажаалдында боду чоруту 4 ком-байн болгаш 2 лафеттиг жаткалар ажилдап турар. Машиналарын кай-сылдан-даа кескен оруктарында тараа дыка хей чыдын каан, ко-шылда улут чидиринг эгелеэн.

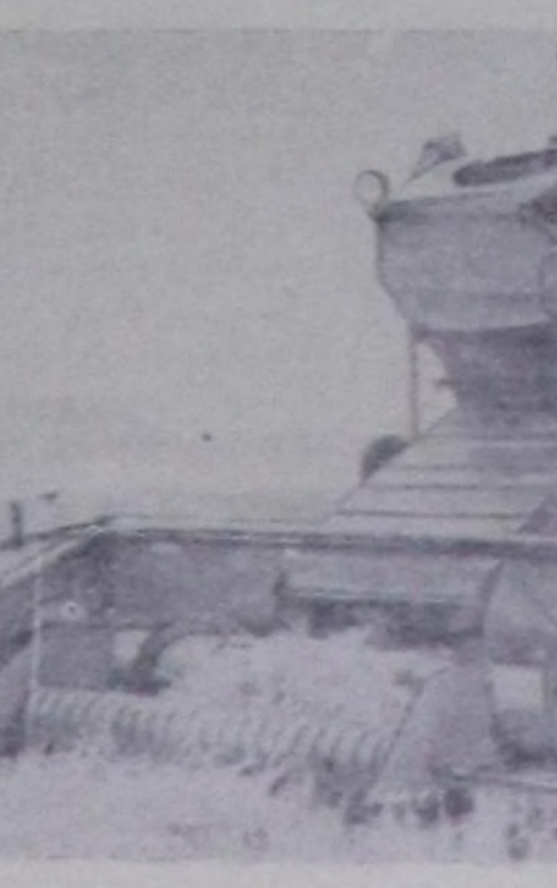
Тарааны чидиринг болуп ту-

рар чылдагыны болза, чалгы теле тараа сугтарып турган арык, бу-галарын ажаап алышкынының чур-пунда хөп, дескелевөөн-биле ком-байндан тараа чидиринг болуп ту-шкылаан-даа кескен оруктарында тараа дыка хей чыдын каан, ко-шылда улут чидиринг эгелеэн.

Тарааны чидиринг болуп ту-

Чурукта: Чөөн-Хемчик районнуң «Хорум-Даг» көдө ажил-агый артелинин Ак-Хая ховузуна дүжүт ажаап алышкынын чорудуп, күрүгөни шыгжамырычче тарааны кирип турар. Солагай талазында: 1) механизатор эш О. Чамзырынын

лафеттиг жатка-биле кызыл-тасы анылап ажаар арга-биле кестирип турар; 2) ком-байнер эш Кошкар-оолдуң «С-3» комбайн-биле тавычала тарааны бөлдүрүп басты-рып турар; 3) колхозтун шаңында арыглаттыган кызыл-тасы күрүгөне дүжүтүрүп

биле машинага чүдүрүп турар; 4) Чадаанада тараа хүлээп алыр пунктуга колхоз-тун эгелеген кызыл-тасын дүжүтүп турар.

Фото С. Феоктистову.

Фото С. Феоктистову.

Танды районда

Чоптуу негелде

«Элегес» совхозунун Дорту-Аркт, Чамы Ойгачада чурттап турар малчыларында согуш, септүүлери тарады бээр почтачы доктаамал тургустунууна-дан олар боттарынын тагылыктуу согуштарынын үзүктөлүшүнүн аялган.

Хейжар О. Шамал-оол, О. Кыс-оол, О. Саппа, Д. Буя, Д. Демир-оол болгон өскө-дө малчылар чагылаарында барычай дуртууна алган. Ол микшам малчылар ортузунда партиянын агитс-массалык ажылы чуртутушун турар. Каданар айыл-биле агитаторлар быштыгытканмаандан согуш помчулалары болгон лекция, беседа болбай турар. Совхозта партия организационунун секретары эш Будагев малчыларын чурттап турар оран-башына-нарына барып, оларнын културтуу амандар-чуртталганы-биле тааныштырбоо.

Малчыларга култура-массалык ажылы болгон кино көргүзүлгөн чорук дугайында совхозтун директору болгон партия организационунун салгыч салбай турар болгон салгыч организационун турарында малчылар 20—30 км чегерден кып, шай, таахы болгон өскө-дө херексиз барышарына салып ап, хейт-шакты алаа өрттүрүшүрүр.

Чонуну бо чептү негелде-чө «Элегес» совхозунун директору болгон партия организационунун кичинекей салып өй келген.

С. ТАНЗЫН-ООЛ.

ПОЧТАЧЫНЫ КҮЗӨП ТУРАР

Балтамында «Революциянын чабышын» колхозтун төздөндү 15—30 км Чыгыштай, Тугу-Эрик, Тарте, Мажалыкта малчылар боттарынын чагылаа согуш, журналидары ай-айы-биле албай келген. Почтачы чонундан чагылаалар хейт-шактынын өргөдөчү эш Суваддинин башында шарык-чалары-биле чыгышып чыгар.

Болжол төздөндү ыраа олар-ларда малчылардын чагылааларын болгон чагыла-биктерин өй-шанда чептер таалай-биле болжол баштаар чегерте бол партия организационунга каш улаа айтырары тургустун келген болжол-дө 60 айтаргы ам-дытаа чептер шипитилетинчө.

Ч. МААДЫР-ООЛ.

30 муң тууубуну берген

Чөөн-Хемчик районунун «Болшевик» колхозунун тууубу бүдүр зөөнүзүн келтирүшү 20 муң тууубуну кылар оналгазын ажы-күсөдүн, 30 муң тууубуну амы-далга кийрген.

Бригадда К. Саппы, К. Нонзат, Д. Эрес-оол олар кызымактай амы-дал туралар.

Х. АРАКЧАА.

Улусчу дружинанын баштайгы базымнары

«Нитинин корум-чурмуну кам-галарында ажылы чонпарын каржылыгында дугайында» СЭП ТК-нын башы ОССР-нин Министрлер Чувственин доктаалы амы-далга боттандырар дөм. Чөөн-Хемчик районунун Ленин атыгы ка-дө ажыл-агый артелинин колхозчу-лары болгон Ийке суурунун ажы-күс чонпары улусчу дружинаны бо чылдын июнь айда тургузуу алган.

Дружинанын келтирүшү бот-тарынын харымдар ажылынын суурунун кварталдарында айыл-биле кууаажыл алган, чон ортузунга коойлу-дурмун тааныткан элөөн калбарган. Эсиртүр арагаал ал-ган, нитинин чурмун хажылар турган Монте-Байыр, М. Шакар, М. Олчут-оол микшам чамдык ки-жилерин дружиначылар илереткен.

Бюропартиянын маалыматтык ити-тиден хейтүнтү бараан оорзаан Тоолук, Манлай-оол, Мага оларын оор бөлүтү дружина илереткен бол-гон туткан. Холун өрттүр арагага сундугар, хулган херек үлгүлөр иди-чантыс кийдерин шагдаа че-

ринге шидилип, болжол алы жу-нуп алган, ажы-тогу, өг-бүлөн каал, дургунуна чурт турган Хер-оолга чогуту хемчегия дружина баа көргүсөн.

Эш О. Диртуй-оол даргадан дружинанын келтирүшү ар-дында эштер О. Диртуй, К. Са-дак, М. Дамбаа оларын ажылы чон улуу-биле үнөсөп турар.

Иччалла-дө оң ажылында чеп-тер баз бар. Чон ортузунга коойлу-дурмун тааныткан айыл-биле чептер чоруттуган. Оң уламынан нитинин корум-чурмун хажылар, арагага сундугар база ажыл шагы-да арагаашыкын организасташ, чамдык колхозчуларын ажылдан чардыктырп турар кийилер эле-реп турла-дө дружина олар-биле демиселди кошкы чорутуп келген.

Бо микшам чептеринин дары-чайлашкан, нитинин корум-чур-мун камгалар ажылы мөн сон-гаар улам экижидерия дружинага чон күсөп турар.

А. ХОВАЛЫГ.

Нитинин корум-чурмунун камгалакчысы

Шагдаа организационунга дуулаар эки тура бригаданын бригадир Ховалыг Каячмыр-оол чонуну ма-талын болгон хулуктеки чаалан алган. Кирөө атыгы колхозтун ко-хозчулары Ховалыгын берге бол-ган харымсалгыч ажылында ду-гайын бекит үнөлөшкөн-биле чу-галлап туралар.

Бо чылдын бирги чартында хей-нитинин корум-чурмунун ур-екичтери-биче хулган херек үлгүлөткөн Монгуш Согунам, Сары-лар Доржу, Адым-Херек, Монгуш

Дажы-Сеге. Монгуш Барым-оол оларын туташ, шагдаа органи-на-рында дуулаа берген. Нитинин корум-чурмунун ур-екичтеринге улус сулу коойлу харымсалгыч хулуктеки.

Нитинин корум-чурмунун ур-екичтери-биче демисел кийи бот-ругуну хамааты хулуктеки бот-ругунун хулуктеки канды-лаа берге байдалга күсөдөргө бө-лен мен-деп, иш Ховалыг чутал-лап турар.

Т. ДАВАА.

Сут-Хол район.

Эртем—атеистиг пропаганда

Чөөн-Хемчик районунун Ленин атыгы колхозта партия өгө органи-зационун агитколлектив колхоз-чулар ортузунга эртем-атеистиг пропагандамын доктаамал чорутуу турар. Июль айда болгон август айдын бирги чартында 3 көзөк чегерте ажылы чонпарга 5 лекция-ларын, 30 ажык чегерте беседаларын чоруткан. Ол лекцияларга болгон беседаларга 800 ажык кийи кири-кен. Лекцияларга олурушканар сонугураан айтырарына салып, боттарынын саналарын берип тур-ганар.

Эртем-атеистиг темаларга бесе-далар чорутууларга партия өгө органи-зационун чамдык лекторлар бө-лүтүп хажытуштары эштер Самбуу, Дугара, Диртуй олар ишенилгил кийири туралар. Ол микшам бол-жолду активчилер алаа, хамарнын реалымын суртаалдарына улуу кончут шы, чидиштүгүлөдөрүн кылмы турар. Агитаторлар М. Кок-оол, Долуна, Ийжапан, Байыр-оол олар лажа, хамарнын суртаал-

дында удуу агитация ажылы күш-тедиргенер.

Ийке көдө Советте чонуну чам-дык ботдугу пезон ажылган ал-ган. Селип хамын, С. Чадимтин саң салып, чамдык кийилерин тө-редин турар чорутарын агитатор-лар сойгалап илереткенер. Чам-дыктай, Норбу-Кечид оларын Кел-ген-Будзата аржаанда кийири турар кийилерин өй-сиген-биле мегелеп «кинөө» чорутарын илереткен.

Партия организационун сарыг ша-жында удуу пропагандамын бүгү нитинин херек, партия, комсомол, совет организационун кол сойгалам кылдыр көрүп турар.

Чаданада «хүрө» дээр өгдө чы-гып алган кесер замаларын чон-ну маңчип, коойлуга удуу херек-терин кылмы турарын илереткен-шаан, оларга удуу чогуту хемчегия эртем-атеистиг лекцияларга болгон беседаларга олурушкан ки-жилер боттарынын саналдарына чуталап турар.

Н. ДЕСПИЖЕН.

Чөөн-Хемчик районунун «Болшевик» колхозунун малчыны Монгуш Кечид-оол 4 жыл хей кадарын келген. Бо үеини нитинде маалым баш санын өстүрө, продуктулуун бекитер таалай-биле бүгү хемчегия-рин ап келген. Бо чылдын хей бот-ругунда баштайгы кыргында 3,5 кг дүктү кыргып алган.

Чурута: Монгуш Кечид-оол. Фото О. САНДЖУУ.

Номчукчуларын биске бижип турары

Танды районда «Элегес» совхозун хойжуу О. Самбыга малдык бичык чон суурун тур-гузарында боу-биле эрестип ки-жип, микшам бурутуу, чинге бу-дуктарында 3000 ширбиштин белектер алган. Совхозтун ма-лчылары бурутуу будуктардан маалга чегер негалан ширбиш-терин кылмы туралар.

Т. СЕВЕН.

Чоа-Хол районунун «Найрал» колхозу күрүнгө 80 ажык ша-рыларын, 2400 баш шөр малды өй белектеринге саткан. Саткан малдарын Чеди-Хол базасында чедерин-биле колхозтан эш Ком-буга баштаган 8 кийи одала-дып, сүрүп чоруткан.

С. КЫРГЫС.

Тожу районунун тову Тоора-Хем суурун алган, организацион чеп-теринин ажылы, алдын-хаакчы-лар шепти организасташ, сууру-нук оруктарын чапал, аштал ту-рар. Чоокта чаа «Совет Тыл» колхозтун ситисчелеринге дуула-дып, шепт организасташ 100 тоина ийик хемчегиялгын оңгарып кассаны, ону долдур кылас салып берген.

И. БАДАРЧЫ.

Бин-Хем районунун «СЭП XX сьездин» колхозунун Чериб суура урулар элсизинге 30 урулар доктаамал көзүп турар. Уруларын элсизде тургускан ке-лер колхоз будуктарынын яны-буру адырларын амылап, улуу ажылыдарын буурун туралар.

О. ЕНДАН.

Барым-Хемчик районунун «Кы-ыл тарачын» колхозунда көдөз маалын эрестиктеги 3. Балмы-Белек чартык чылдын бараан саарылганын планын 114 хуу болгон ай самыда ланын ажы-күсөдүн, салып амычыларын хуу буруда өзүп турар негеле-ден эки хандыры турар.

О. ЧЫРТАК-ООЛ.

Садыг черлеринин ажылын экижидер

Бистиг областын чурттагы чонпарын амдырал-чуртталга-зын экижидер-биле үлгүлөр бол-гон аш-чөм барааннарына олар-нын негелде доктаамал өзүп ту-рар. Областа салгы четкилеринин саны мурунку чылдары тургун-дан көзүткөн, оларнын салып турар барааннарын ассортментилер калбарган. Яны-бүрү барааннары ажылдан чонпарга өрткөн чылдын деңгелинде бо чылдын 9,2 хуу хей-чү садары көрдүп турар.

Бо чылдын баштайгы чартында үрктөткөн саар бараан саарыла-зын планын областтын салгы ор-ганизационун 101,4 хуу күсөт-көн ийикке, азы өрткөн чылдын өй-үзү-биле деңгезде 28,88 мизилон рубльдин барааннарын хойну са-кан. Оң нитинде 22,2 мизилон рубльдин барааннарын салгы ор-ганизационунга хамаарып ту-рар.

Индиг болжол-дө областын салгы организационун боттарында бар арга хууламыларын долдур-биле ажылган болжол, жоон-дө эки өр-түгүлери чепи ап болур тур-ган. Садыг ажылын организастар

болгон ажылы чонпарын негеле-де, херекелерин хандырар ажылы чептер эвөөш эвөө.

Бараан саарылганын чартык чыл планын күсөткөндө-дө болжол-дө 21 херекелерин нитинде 8-и үрктөктөн са-дар бараан саарылганын алдын күсөткөн. Тус-тус хайлооларын алыр болжол, оларга хамаарышкан садыг черлеринин хей кезип бот-тарына өнөшкөн планын күсөт-көн болуп турар.

Анаа хойлаштыр чамдык чиле-терин көргүзгөтө мизилд. Тес-Хем районунда 12 маалыннар болгон дарыктар ажылдан турар, оларын шунтуу чартык чыл планын күсөт-көн. Улут-Хем районунда 25 сал-гы токуларын 16-и баа-ла-саарылга планын күсөткөн болуп турар.

Кайы-бир херекелерин нитин-де чамдык маалыннары бараан саарылганын планын күсөткөн, өскөлөр күсөткөн турары на-раан фондустарын шын эвөө үзүп турарында болуп. Мичалжыкылан күсөткөн шактык кадып турар кол чуту болжол, чамдык маалын-терин үчөт, хымыла, саважык дөм үр үдө хаалгы турарында болуп. Чоа-Хол районунун беш ма-

гаалыннары бирги чартык чылда 5-тен 20 хонук чедир, а Улут-Хем-дин 11 маалыннары харын-дө 30 хонук чедир хаалгы турар калгө. Оон-биле чегерештир маа-га-алындар чутуаа херекелерин бот-тарына чамдык таарылгада үс-түп турар.

Хорай болгон сууларын чурт-тачыларга сүт садары ам-дө эки-жидер. Эрин районун 370 центер сүтүн фондустар чутуаа 14 центерин, Бин-Хем 508 центерин 134-тү, Бай-Тайга 505-тен 166 центерин саткан. Кызыл херей-нин 2 сүт маалын хойлоолун чурттагыларын долдур-биле хай-дырбай турар. Колхозтар-биле хар-ган керээс боттар сүтү чогутуу хуу-саалында албас чорук чутуаа салып амычыларга эвөө, продукцины бү-дүрүп турар колхозтарга база та-арымча чок болуп турар. Аны үдө областтын колхозтарында яны-бүрү нөгөз айлаа бичип турар. Индыг турбузе Кызылда болгон районга төптеринде аш-чөм маалыннарында нөгөз айлаа көзүбей турар. Мөн алган көргө облобтребсоюзга база хойло болгон райондар баштаар чептери аш-чөм продуктуларын бот-төдөргөчө илчегей салбай тур-рары тодаргай.

В. УТКИНА.

облпанийн улут экономич

Серемчилел чок чоруктун уржуктары

«Б» бажында чурттап турар об-ластын прокуратуранын ажылда-чыны И. Макушин июль 30-де кла-новкамын персонка ажылган, чен-чылган турган, өжүрбей барда хуудус 12 шак үеинде бажыга өрт хейт өткөн. Бажында Гор-новтар өрттү өскөтүп калып, өжү-рүп, өрттө удуу команда келдирип, ук бажынын аймыдан чалаткан.

«Тудуг трезинге» хамаарып ту-рар Каа-Хем куудучуунда № 23 ба-жынын электри улазынны ар-зугуст 5-те хыпкан, өрт болган. Ук бажында кийгөн электри улазы-нары 10 чыл бурутаар кылган, эржижирөөн илерези.

Күрүнени өрттө удуу хайга-рал чегер чутуаа бо бажыга эвөө, ол чегер өскө-дө бажынарына эржижирөөн электри улазынны согуу дугайында айтыртыгы «Ту-дуг трезинге» 1958 чылда-ла тур-гускан. Бо негеледе эш Харамов Каа-Хем куудучуунун № 23 ба-жынын эржижирөөн дөм удуу эвөө, а септелте заводунун чо-гонда бажынарга хамаарышкан септелте кылды херекти чок деп харылаан келген. Тус бажынарга трестин ажылычынары чурттап ту-рарлар, а эш Харамовтун херекте албай турары шын эвөө.

В. ПЕТЕРИМОВ.

Кызылдан өрттө удуу командамын начальнигауу ораалгачы.

Автолавканың ажылы эки

Ол автолавканы Н. Темных боту-чолачыламышкан, салгылап чо-луур. Автолавканын салгызын чутуаа херекелерин аш-чөм болгон дөштүр барааннарын колхозчуларга салгыламышкан, оларын яны-бү-

тү чагыларын хуулап алган, күт-сөдүп турар.

Н. Темных районда муракчы са-дыкчыларын бирөөн, бараан саар-ылганын планын ол ай самында 130—140 хуу күсөткөн турар.

С. СЕНДАНИ.

Эвеледешкен республикаларда

УЗБЕКИСТАН БӨГҮН

(ССРЭ-нин улус ажыл-агый чедишкенинн делгелгезинин материалдарындан)

ССРЭ-нин улус ажыл-агый чедишкенинн делгелгезинин эвеледешкен республикаларда Москвада Красноезнаево районунун ботуу амы-кы ажылычынары сөктү чиди келгенер. Олар Узбекистан таары-ты «апп-чорук кылды» дөм алаа келгенер ол. Хууноеректиг Уз-бекистаннын таалайыч ыраа-узак чедери оларын мурунуга амы-кытынып келген. Республиканын бот-лунун кайгамчык улуу шаидада чурумалык кылдыр көргүсөн.

Хемчегия ак-өк агыларын шы-жаларже белек дагалдыр шыа-роген болгон көзүктөйи башып чы-дар. Хемчегия кайгамчык улуу куржак микшам чыгыгы тиртти-нып келген чедеринге плотиныны тудуп турар. Дөм хемчегиянын шап-лын шураанынын микшамды ара доктаалып турар. Чагырарын, чегерештирер өскөр иклинин чагал чорутуаа амылап өгөсөй бот. Электри тогу кылдыр хуу-ла-дуртуган хемчегиян күжү да-мчычылар таарыгы эвөөтарже болгон фабрикаларже, сууларже болгон хойрааларже агын кырып чыдар.

Хемчегия ол ак-көк кожаларын көрүп, гидростанциялар туулууче кичегей салып көрүтүр—ден тай-малыраактын чуталаан. Олар кам-тыр чө! Бо дөргө гидростан-цияларын Чилин-Босуй шураалы-дыр.

Халаал кут шыналжы агын ир-геш, хөвө тарал дөргө шөлдү адырлар чедеринин арааныда да-жып чыткан микшам кылдыр са-гындыр.

Сут кууламыларын сугарыл-га болгон электржылыгыне ком-плексилг ажылазын Узбекистан-да боттандырып турар—ден, па-ришонун директору эш Абдура-манов таймалыраак.

Шах-ла ол алаа чурун кыргы-зон, харын ботулт хөвөк шөлдө хөвөнин ботулт хөвөк болгон ажыттымыл келген халыкчыла-тарын дөргөдөн илден көстүп чыдар.

Бо-дө кайгамчык-ла чүбө-дир!—ден, трикотаж фабрика-нын ажылынын Вера Стратуноа магалдан чуталаан.

Ол дөргө Узбекистаннын ады-лыны-дыр—ден таймалыраактын чуталаан.

Хөвө! Шымап-ла хуу бүртүп сөзү эвөө ийиле! А узбек улустун бүтү амылар-чуртталганы оон-биле хөвөлөй болбай. Бичин чам урууларын бер-де дугарыда чуталаалар сөстөрү—«айыл» биле «айыл» деп сөстөр ботуру бүтүлте билингин болбай. Узбектерде ол ийи сөстөргө хөвөк бичин чам уру-лар «пахта» деп сөстү чуталаар. Пахта дөргө убектер хөвөк дөм о. Мичанган ийиди бичин чам уру-түт «хөвөк» деп сөстү чуталаан-тарга, узбектер хөвөкч чорутуу-лен-дир деп чуталаалар. Узбек-станга амык ол ботуу амык кылмын чедеринин эвөө, харын хөвөкч бир-де дугарыда ажы-кытын келген халым харажы-чактын тууруу. Хөвө дугайында эи-кы муларын мулажын турар. Уз-бекистаннын колхозчуларына хө-вө дөргө турган чүрөс ол бот!

Кийилерин амылар-чурттал-ганга хөвөк кайгамчык улуу тур-гуу-дуузын. Ону Н. С. Хрущев бүтү таалай кулдура деп алаа. Ол шымап-ла ийиди харын. Бистиг пео-таавычыларын хөвөкч хөвөк-салып пестерин муң-муң сортуулар: эң нарын ботисти бол-гон мадлоомын, микшамы бол-гон харажте, чалгы кыларга өңүтү пестү болгон баскан чур-тут ситисит амылап кылмы ту-рар. Трикотаж, атам, улазын-нарын, кылмаз торгуну «хөвөк» кылдыр.

Мичалга хөвөк—чүгө пестер эвөө-де болбай. Оортан саалынын, колхозтуну, пестулууду, шире-синини ап турар. Ол азыр «м-лымал хөвөк, фибраны, кылмаз шиди, пестулууду, грамфон пластинкаларын, кинолентини бо-лгон фотопленкаларын, яны-бүрү доуларын, өскөрүн, дьогактарын болгон өскө-дө хей-хей чүгүлери белектеринге барып турар. Чөмө болгон сарынын, гиндерини белек-теринге боар үстү хөвөк үрөм-нөрдөн бүдүрүп турар.

Тонна хөвөк бүдүрүлгөн пест-та-рым фабрикаларын үш муң метр яны-бүрү хөвөк-салып пестерин бүдүрүп турар. Ташкент областын «Шарк волуун» дээр кайгамчы-лгы колхозу өрткөн чылдын 4.400 тонна хөвөкчн күрүнгө дужалганын пастулуудан билип алган бис. Мичал болгонда ол колхозтун хөвө-нин бистиг пест-таавы фабрика-ларын 13 мизилон 200 муң метр пестү белектерин ол-дур. Ол мате-риалдан херекелеринде чөмө пла-зын кылмы ботурун саап к-рутерек!

Узбекистан—ССРЭ-нин хөвөкч кол ботуу. Пастулуудун бүгү де-жигерин, диаграммалары ол дуга-йын тодаргай чуталап турар. Хө-вөк ажылынын алдаржаан мисте-рлерин-биле алаа таанышкан бис.

«Шарк волуун» колхозтун даргаы Социалист Күш-ажылынын үш д-пары Маадыры бүтү делегейге су-рагып Хамракул Турсункуловтун алдын-биле хөвөкч портрет, а сурагып механизатор Валентин Титовтун портретин мида боту. Делгизилерде—Узбекистанда хөвөк ажылынын хөжүлгөсинин улач микшамы өздөндүгүн чуратгалары.

Узбек улус сепки халымшакын амылап амылап турар. СЭП-нин XVI съездинин шипитеринге ха-рын кылдыр Узбекистаннын амы-кы чонпары хөвөк бүдүрү таалай-биле чөм чылдын төнтүгүгө до-ктаалганын оналгачыны 1964 чылда-ла күсөткөн хөвөкчн хуулоон болжол бо чылдын бөзүн турла 3.050 муң тонна чыг-хөвөкчн бөзү-көн. Ол—белек хуулаа-дыр. Чыг келген тууду-на улаа-на хей хөвөкчн бүдүрү—Советтер чуту-тун акы-дука бүтү республика-зынын мурунуга узбек улустун патриотчу хуулаа-дыр ол-дур.

Сорук кирген улустун күш-ажы-лынын үр-түндөгү—хөвөкчн үр-түтүп дөргөчелерин кылак дө-гөмөрдө дө-дөк-биле салгалынын турар. Ажык көмүкү арчынна-ры-биле микшам, ол дөргөчелерин айы-биле бөтүн узбек колхозтарын бол-гон совхозтарын амылап кылмы турар чыг чүгүлериномчү ап болур.

Хөвөк ажал алымышын көчүр-берге болгон нарын херек болур. Мичанган хөвөк ажал алымыш-нын бүтүн механизастар соруга салдынын турар. Узбек колхозчу-ларын хөвөк ажылында комплек-силг механизационун мистерек-түр чүтүлүгүн дугайын чуталаан дугар чуратгаларын болгон бас-

тыларын пастулууду көргүсөн Кудухангай ботуу кийилерге бо чылдын чазын баштайгы согуу-нукта таарыштырган. Комплек-силг механизационун беш муң чы-ган хөв-трактор бригадаларын ам республикада тургускан. Олар 400 муң ажык гектар шөлдө хөвөкчн өстүрүп турар.

Хөвөкчн кайгамчык улуу шөлд-дери ам нөгөн дөргөчелерин-биле шипитин аажок улуу шыдыра-хадери микшам кылдыр көстүп чыдар. Бо дөргөчн-улаа-чак ар-га-биле чөм чүс муң гектарын та-раан. Ол дөргө узбек хөвөкчн-терин улуу чазгай тилгелес-дыр. Хөвөк таран 500 муң гектардан эвөөш эвөө шөлдү көтмөк амыла-нып турган, сайырады амылап кылмыр.

Бүгү-ниитинин кичээнгейин мал ажылын бүгү хемчег-биле хөгжүдөрүнчө!

Хүлээлгемни күүседир мен

Бистия колхозтун Арым-Бажи сүт-барзан фермасында саагыч-лаш, ам чеди айлар чаз-ла алып чор мен. Бистия чуртун, оон иштинде областкы болган районнуа мурнакчы саанчыларын ажалы-нын дуржулга-биле танышкан, сүт бугурушкуну көүдөдир тала-ны-биле салдырган улуг сорулга-ны күүседирине боюмунун сал-ымшыннын кинер даш со-циалисттик чарышка киришкен мен.

Чыа эгезинде бистия ферманын саанчылары тус-тузунда бедиткен бот-хүлээлгелерин ап, саанчы бу-ртут саар инек бүрүзүндө 1800 кг сүтү чыа дургузунда саа азы-рын хүлээткен. Мен оон мурнуа саанчылар чорбаан болган боз ол тала-ны-биле дуржулган чогуудан оларын-биле дөң хүлээзе, азырын динишкен, ботуа бижылаткан-ган 10 инектин бирээнден-не 1500 кг сүтү саарын хүлээзе тургун. Саандын баштайгы каш айларнда мен ээзон бергелер та-варжып тургулаан. Тодаргайларга, бо ажалы чачкылаанымдан ийи-үш инекти саап чорума сала-зы-рым шылаар, мстан азырм тургу. Оон ужуруулан саатан сүтүм өске саанчылардан эвеш болуп турган. Чамык инектер маң саалда чач-кылаанымдан теккиленип, шик-чеп, кылалтар, каркылаптар тур-гулааннар. Ичтанган дуржулгалык саанчылар О. Севилба, О. Шан-мак, Сержидама болган өскелер-даа мен саала чурумуна өөрөшп.

Боттарын дуржулгаларын мен ө-дөмчүлүп берип турганымга дөңсөөрүп турган мен.

Каш ай иштинде ажалдааным сөөлүндө коочун саанчыларын ду-лазы-биле ажалымга чалгаар мер-тежин эгеледим. Хүндүскү одала-зымшындын аңгыда кыжын бол-ган чазын эртен, кезеж кукуруза сизозу, көк-сула болган ситен-биле база өске-даа концентраттар-биле чечерилге рациону бугулар чегер-теп, саар мурнуа инектерини амин ол пас-биле чогуу, адисте-рер даш массажтап база ээзон хөй өске-даа ажалыг аргаларым ажал-лап турган, инекти сааныга ээзон мергежип бердим.

Чартык чыа дургузунда ажал-даанымнын түнелинде боюмга бижылаан инектеринин бирээнден-не 880 кг сүтү, а август 1-ге чейин 1160 кг сүтү саап алдым. «Шавар-хүрө», «Улут-шылты», «Дөңгү-кыла-шокар» деп инекте-рим хүн бүрүе 9—11 кг сүтү бер-ип туралар. Бо түнелге мен чор-гаарлаанымга турар мен. Совет Ти-манын 15 чыл оюнга база Улут Ойларын 42 чыл оюнга болган партиянын Топ Комитетинин ам бо-лур Илеумунга төлөтүп ужура-жыр дөңсө саанчыларын, кадар-чыларын социалисттик чары-жыга киришкен, чыа дургузунда инек бүрүзүндө 1800 кг сүтү саарын хүлээдим. Ол хүлээлгени харын ажал күүседир-биле бугу күжүнү салып, одаладып турар мен.

Бистия фермасы чеди айлар дургузунда инек бүрүзүндө 1030 кг сүтү саатан. Саанчы О. Ша-мак 1322 кг, О. Севилба 1299 кг сүтү саап азырын чедип алган-нар. Инек кадарчылары О. Доржу, К. Дембирел олар инектерин эки одаларга кадарып турарынан инектерин сүтүгү өзүп турар.

Бистия фермасынын саанчылары алган социалисттик чарыжын күе-сөдүр дөңсө күженишкенин ажаллап туралар. Ам саанчылар ферма ча-нынна кукуруза сизозуну салым-шынна иденпейип кирип турар-лар.

Х. БОРБАН.

Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунун Арым-Бажи сүт-барзан фермасынын саанчысы.

Хойжунун кышка бетелкели

Өвүр районун «Торгалыг» кол-хозунун кижигүнү С. Чамбал-оол иштинин малын 7 чыл дургузунда эки ажап келген. Ам оон колхозни-да 440 баш хураганнар менди өзүп, дорутуп турар. Чыа дургу-зунда оларын күжү эки секиреэн.

Хойжу кыштагылаанымга ам-ла-лаштан бетелкенип турар. Балба-Дог кыштаанда 300 хой кирер ка-жазын 450 хой кирер кылдып улгатып туткан болган чыныг-лаан. Ол ботуну күжү-биле 8 то-на ситенип бетелкен, ситен кезил-деин ам-даа үргүчүлөп турар.

Нарын дүктүг хой ажылы дээш демисел

Хой бүрүзүндө 840 грамм

Улут-Хем районун Жданов ат-тыг колхозунун хойжулар шөр-мады чайлааларын күсү оларлар-же шилчиптишкан, Борбак-Арыг-нын, Салдаанын, Барыктын шатта-рында олардын семиртири Тү-гүчүлөп турар. Хойлар көчүгү эки секиреэн. Хойжулар зоотехник А. Казанниковун удурулгалы-биле хойларын киди-не тарып боозатып турар.

Электри кыргызда агрегалы хой-жу М. Дакпанын 438 иттерини кыргак. Оларын бирээнден ор-тума-биле 840 грамм агар алдын-ган. Кыштагылаанымга бетелке-ажылыр база чедикшикни чор-уп турар.

А. СОСНАЛ.

Кыштагылаашкына бетелкенип турар

Өвүр районун «Коммунизмче орук» колхозунун хойжуу Баси ийи харын 300 иттеринин бирээ-ндинен 3,3 кг дүтү кыргак. Ав-густ эгезинде чедир ол 40 тоина ситенип бетелкен. Хойжу Кенден 293 хойла 305 хураганын алган. Оон тою дика секиреэн. Бо ийи хойжу кыштагыларын кыжааларын септеп эгелеэн.

С. СЕДЕН.

Мурнакчы хойжу өг-бүлө

Көжөкчинин беш шактан чаз-ла ажалып турган. Хүнүн херели кый-гастайдып чырып, серини салган Бин-Хемчин ууну куу хаймар-лап, теректер баштарын чайтамы-рып, ойнап турган. Бир өөр да-гаар кара-кара хойлар маалдыр ай-гырышканын, маңажины келген, сүт кылдыгы чымылдыр туру-кан, сүтүн иже бергенер. Хойнун кадарчыны—ой айттып кичи соон-дан чыныкканнар шокуштушкан, биске дукаштыр келген, ажалдан дүштү. Бин-Хем районун «СЭБН XX стедис» колхозунун мурнакчы хойжуларын бирээни Чоолу Ча-дамба ол.

Оон ажал-ижи-биле таныжың эге-лең бис.

— Хойларын хүнде каш катан сугтарар силер?

— Ини-хүде үш батан. Ам суг-тарип турарым ботунун сөөлүгү-дүр ийи, серишкен кели, дөң чыт-кан Хавырта даанын эдөңчө хой-ларын сүтүп алган чоруттайн, олар анаа амрап олталар—деп ол чуталаан, кедер талазында каттаган чамас дагылашкы кы-чызы-биле айтты.

— А эргетин серинде?

— База-ла дажге одаладыр, оон чоорту шатче килер, биче дүште сугтарган, түр каа дымтан-дырар мен, мичал турда, улуг дүш чедип кээр.

— Денгилдең кайы кирел?

— Бо-даа, ам шөрү секиреэн хойлар күзе, калар өткө, агы-кан-

гыга, чымчак көк ситенге семир-бейи канчаар, сугталы база мыла-бо-ла болгай.

Хойжу мича дөң каншагайы сүргей айткан каапкаш, азынны үш-инин айты тартып бертеп, койдан хойнун соонче бурт дил. «Бин-Хемчин кыдындаа ээр ха-кы кырында турган чамык өй хойжунун койдан турдаа ол, калар-чы көжөкчидей хойн килрип өскө-бипкан кыжаалаан, оон аразы-биле ол-бо кылалтан тура, күжү кайы хире апарганым боларын дөң мы-кан оларын кууруун, чазалын туткап, кынан өртүп турду. Оон кайы Маинай база-ла кааза ни-тинде: ботуну мурнуа демектей өртүп алган сарыг-сарыг карак-тарлыг, дөңгүр докпак баштыг хайбан-хайбан кулактарым кара хойнун орталым суйбал, бүтү бо-дун туулу, өртүп тур. Ол болза каларчылар козын малын деген-ли хынап, хайгаарып, хой бүрүзү дөң хойжу кичини харымсага-нын өртүтүп турары ол-дур.

Карант ижир дүшкөн. Чадамба шулака-жөңөн алган, даштын ка-жаа чанынга «ууур» дөң өгдөн үшө башты.

— Өтгө чыдып аарга, бо кымын-ныч уйгуу ээр өвөс, хойн дым-наал чыа хонор! —деп, калайы хүлүжүлүп чуталаан, оон соонче көрө-көрө баштаганым кады.

Онаашкан ажалымга чүткүдүп ол өг-бүлө төрөөн колхозунун хой-ларын 4 чыл ажыг текни дургу-

ги эш Ахматули) 700 хойну та-рып боозаткан, ам 3700 хойларын тарып боозадыр. «Коммунизмче орук» колхозтун хойжулары болган зоотехниктери эштер Фазулыянов, Сандый-оол олар кыска хуусада 4600 хойну тарып боозадыр-биле бетелке ажынын дооскан.

«Торгалыг» колхозта 6200 хойну тарып боозадыр 2 пункт белеп турда, бо ажалы мында амдыга че-дир хожудадып турары чегнес. Чамык колхозтар бо чынын бетел-ке ажалдарын эрте кылып эге-лең-даа болза, чөөкка чедир тарып боозадыр ажалче кирбей турган. Урелг копкаларын үзөп болгон дымтадырлар ооладан эгелеэн. Артелдер күзе 40 ажыг атай ук-саалыг копкаларын үзөп, ын-дын-даа болза, ам-даа 30 ажыг копка-ларлар үстүмөн. «Торгалыг», «Коммунизмче орук» колхозтарга ам-даа 3 пункттарын тургузары негеттинип турар. Колхозтарын баштар черлери хой тарып бооза-дыр ажалды организастыг, чогуур хуусада доозары, хойларын кы-зыраткыч чутуза.

Д. СПИРИН.

Саналдарга илеткелдээзинден хөй чүүлдер илерээн

(КАА-ХЕМ РАЙОН СОВЕДИНИН СЕССИЯЗЫНДАН)

Сарыг-Септин №8 сонугда ок-ругунаа депутат А. И. Ломозе сес-сията саналымга мынчаар чута-лаан:

— Бистия сессиястын док-тааткан хүн чурумун бугуар кол илеткелчи эш Елизаров (райүүскон даргазынын ораакчысы) «Кузту-ра-чырыдымшын болган эмнелге албан черлеринин кышка беле-нини дугайымда» 40 минута чута-лаар турган чүте дөңгү чөриб хире, эдерияч илеткелчи эш На-хсыз-оол 15 минута орунга чүте 3,5 минута хире чутаалаан, эри-гей бүлүтүн илеткелди кылды-лар...

Шынамыа, депутаттарын бот-ган сессиянын кыжыкчыларын саналдары илеткелчилерден аракта унелг чүүлдерин илеткенер. Шынаа кезде Советинден келген де-путат эш Тамаа мыда култура ал-бан черлеринин база школа ин-тер-налын кышка белеп эвезин иле-реттишкан, үстүндө турар совет органнын хынада чоту-биле ха-рылаа салбырын, мыа ажалы-агы черинки, кино-меланиктерини бот-идекей чок, хөй-ини амдыралымдан хоорус чоруп иле-редип чутаалаан. Мыда колхозчулар чеди чылды хуусаа бетинге күе-сөдүр дөңсө чазгай сорулган салып алган күженишкенин ажалдан турда, оларын патриоттук чүткү-лүн илеткенге доозунар болган пла-каттар безин көзүбейи турарын болган өске-даа чүүлдерин депутат саналымга чутаалаан.

Оон мыа эш Ломозе саналымга култура талазы-биле көңүлдөтө

Каа-Хем район алаан хожудан ту-рарын чутаалаан. «Бут бөмбүтте теппирдин, хол бөмбүтте утту-дуус, мөгелер кичи ашайн өтөт-кыламы, а бот-тымынгар уран чүүл концерттерин, бис чеже-даа эл-гыржын туруушта, үш дөре тил-келчилерини санымга кирбед. Ич-чанган мен депутаттарым санал-дары илеткелдерден хөйлу берип тур деп үнеледи бөр мен» деп ол оратор чутузын дооскан.

«Совет Тыва», «Тере-Хад» кол-хозтарда клубтарын база шко-ларнын кышка белеп эвезин, Сарыг-Сеп кезде Советтик Дөргөдө эмне-де салбырын туулу хожудан ту-рары болган эш Бухтуевта Чада-наа музыка школынын директо-рунче алган барган сөөлүндө Чы-ныкка кезде клубта култура-масса-лыг ажалды кошкан турары чүте саналдардан илерээн. Иччанган эш Елизаровтук илеткел эрентей бо-лган мындагы чок.

Районда 46 култура-чырыдым-шын, 19 эмнелге албан черлери бар. Иччалхоз оларын барык хөй нуруузу кышка белеп эвезин санал берген эштер Зверев, Костуенко, Берестов, Тамаа олар чер-черин амдыралымда бар чижектер-биле илереп саналдааннар. Иччанган райүүскон култура болган ажалы-агы албан черлеринге удурулгалыг кошканы турары сессияга бүрүт-биле илерээн. Сессияга хүлөөн ал-ган шиттирин кол уу ол четисе-терин ууткыларынча утланган.

С. ТАМБА.

Ленинград «Орус дизель» заводтук партия организастыг адми-нистрациянын ажал-чорудалган парторганизастыгын контро-ларын эргеп ботандырар талазы-биле коммиссарын тур-гускан. Оларда коммунистер—бугурулгени чартыкчылары, чүт-күлдү болган дуржулгалыг ажалчылар, инженер-техниктиг ажалдакчылар кирип турар. Чаа техниканы шигээдип алырын, бугурулгени автоматчыларын база механизастарын планн коммунистер боттарынын контролонда алган болган күш-ажалды мурнакчы араларын шигээдип алыр талазы-биле ажалчыларга олар дузалат турар.

Чоокта чаа электромонтер В. С. Бушув дизель агрегалыга ме-дэе тургузуула принципалдыг чаа кхири саналап ундурган. Ол болза экономика талазы-биле улуг ажалы бөр болган күш-ажалды бугурулгуну белир ужурут турган. Оон ол саналын хүлөө албай барган. Оон соонда ол керекке үстүндө чутаалаан коммиссия кирай берген болган ол саналды дүргө-биле бугуру-дөгө неппердирин оон түнелинде шиттирилээн.

Чурукта: коммиссиянын кижигүнери заводтук диспетчер И. Н. Котлар (солгай талазында) болгон удурукчу инженер-конструк-тор Б. А. Герасимов (оң талазында) оларын В. С. Бушувтин чартыкчы саналы-биле таныжып олурары.

СЭТА-нын фотохроникасы.

чутаалап олурар. Иччалза-даа, бо эртен чыдарын иштинде хойнун чаш төлүн бүрүнү-биле менди ажап келген, бо аразында хойжу 5 козан хойну колхозунга өстүрүп берген. Хойларын ээзон бажы иштөөндинен бо чынын бирги чартында хураганнарнын баш са-нын өстүрөрүнүн планын 110 хуу күсөткен. Хойну чылда ийи катан хураганнап ап болур дугайымга областтыг мурнакчы хойжуларын дуржулгалыг соонундан ол та-ныжып ап турар.

Хойнун баш сааны өстүрөп, про-дуктууун белир дөңсө ол демисе-ки келген. Дагаларда, мээстерде оларын баш бурунгаар мын шилип, планнап алыр болза, хой одалары-ныга эки таарыкчалыг болуп, чү-түгөдө, мыа агы ховар-даа болза оон эске өл-сиген хар алаанта чытса-даа, хат-шуурганга кайтыра-лаа, ол шыксымаар, чымчак шына-рын белеп кыжымаас. Оон хой одалары мынчаар хувааттыган: кыжын тереп өстүтү сым эзе Кара-Сутта, чазын оон чок-кызымын, чазын эки өстүтү Бин-Хем унуга хоюн организастыг одаларын ту-рарын хойжу чутаалаан.

Олар өдөштөртүлгөзүн шын та-рыштырарга, оон хойлары эки секи-реон болган арбын дүктү алыртып дулазын болган. Мурнуу чыларда хой бүрүзүндө 2 кг дүктү ол кыр-гып ап турган болза, а 1959 чыл-да 370 хойларын бирээнден орту-ма-биле 2200—2300 граммны кыргакан. Бо дөргө, ол колхозтук дегенде-биле алырта, дүк кыргыл-даанын талазы-биле хойжунун көргүтү хөй болуп турары ол

...Мунган-Кийигин дилиндек шөлүткөй, Хавырганын чавы-лаш дагалары эртенги хүнүгү чай-ыннанчак херелдинге чаз өңүр хе-вин келишкен шыкш, шичи кире берген чыткан. Сыгыр дан бажында өңүгү ээзон туруп келген турган, эртенги чөм сөөлүндө өг-бүлөгө хөдүгү хөрежишкени эгелеэн. Ол хүн хойларын кайлаар одаларын кадарарын олар чутаалааннар. Ол үдө дымтанар хүн таарыштыр Кымыл хойрайдан келген өңүктүри —чозаачы Лама, оон калайы Та-сыя Лама эртен чазын Кара-Сутта бо хойжуларын азынга чораяны, ычкан олар хураганнарнын канчаар ажап турганын, оларын ак-сөт-келдиг күш-ажалын үнелеп чу-галааланнар.

Тасия Лама Маинайдын мынча деп айттырган:

— Район Советинин депутаты болтай силер, ам чүнү кылды деп болап тур силер?

— Бо мынчаар, ол чарыкта мал-чынарнын келип көргөш, оларга чо-гуур дуза чедирер, бо участка мазды улам-на одаларын семир-тир эки организастаар дугайында айттыргын баштар черин мур-нуула харымлаар болган оон тү-нелин килер дөңсө ажаллап турар мен—деп, Маинай Чадамба мынчаар харымлаан. Хойжу Чоолу Чадамба Кара-Хад кезде Советтик база депутат. Ол, өөнүн хөрежөөн ээзи-биле калы хөй ажалын көңүлдү дөңсө кыжыма ажаллап турар ар-телин мурнакчы хойжуу.

Б. ТУЛУШ.

Н. КОЛ.

Куда шидыг болбас ужурулгу

Совет аныктарын бот-бот-тарын ханы мынашынча тур-густуну турар дулазымынча социалисттик өг-бүлени эгезинден тура бижылаарынга чогуур ужу-рулгалыг болур. Чаа өг-бүлени ту-дуп, мынанын турар оол болган тууг боттарын төрөдөрүн, эш-өөрүн моральдыг-даа, материал-дыг-даа дөңсөткөни ап турар. Со-циалисттик чаа өг-бүлени дөңсө ку-далашкын кезелери ажал ша-гыдан дашкаар болгулаар, а куда кезелеринге чаладып келген кичи-лер оолга болган уругта бе-лектерин-даа берип, оларын аас-кежиктиг чалай чуртталгазын кү-сөз чымыг сөстөрүн чыгыларын-даа берип тургулаар. Ол болза чу-румун болган социалисттик утпа-шынны болган турар ужурулгу.

Барыын-Хемчик районун Аси-Бардык кезде Советинде кулааш-тыннарнын артып турар дык чу-рум чок. Кайда-бир куда болган чеге бүтү чон чыгы бөр, ич-чанган аңаа массалыг аргалааш-кынар ийи-үш ажал хүнеринде улажып туруп бөр таварыгалар бар.

Оон түнелинде иштин ажал-

алымны, кижилерин хууунда-лаа амдыралымга каражыг чо-руктар болуп, оон туржук чурум чок үлүгедилер үнүп тургулаар.

Маана чамык чижектерин көр-гүтүп болур. Чоокта чаа Х. Чы-банын огу эгезининиң кудуа болган. Аңаа массалыг аргалааш-кын эгелең болган куда чүтү чөк байдалче шалчон. Чымба бол-оон дөңсө чоруткан, оон ала-сава-зын оорлар алган барган болган. Канчыры-оолдун огу Сананын уууу-биле өгелген. Оон кудуанда эгелең аргалаашкын 2—3 кову-үргүчүлөң болган ээзон хөй кичи ажалы («Барык» совхозтун) үн-мөн. Шыраптың огу өгелген ку-дадан Хомушку Кунгаанын ары-бажы чоржа-көк ижыктарын ү-ген. Шаа мыдыг таварыгалар хөй удаа болгулаан.

Аныктарга үлгелерин чурттага-нын чижөөн көргүтөүр чө чедип кө-лөң чүтө бе? Бо талазы-биле дөңсө, Совет, совхозтун партия, комсомол, профиндел организастары чогуур ажалды чорутуп, чон ортузунга кижилерге ажалдарын күшлө-дирер ужурулгу.

Н. ИВАНОВ.

Боттук ажалдар чорувастаан

Бай-Тайга районун «Найрал» колхозу чаа, дөңсө клубтук бол-га ийи чыл ажалы турар. Оон эрге-лечин С. Серен-Дондуп бо аразын-да културанын чүтүгө оолааче чоңуу сырыл эмнелдеринин угуу ону үргүчү шоочага тургузуп, ажалын келген.

Мынчанган колхозчулар клубка лекция диннаван болган мында бетелкеп, тургускан уран чүтү бө-лүмүнүн концертин-даа көрбөс. Клубтук башын Серен-Дондуп боту баш билип, кижилерге дилетге бе-рип турарында улустун хууда эли боту берген. Баян чогуудан анык-чар хостуг шактарында клубка танчылаар, ойнаар арганын чадир-ген.

Х. АЛДЫН-ООЛ.

Районун «Мурнакчы» колхозун-да клуб чөвөлүгө кезде ажал-агы-лыг ажалы болган. Оон ажалы кампанылар ажалы ажалы-рынга баралгадыр боттук ажал-дар чорутулан. Ажал чамык кезе-

жөдөдө клубка чүтүгө кинолар үнери-биле кыжаралаттыган.

Массовик Д. Барынын хары-салга чогуудан клубтук ажалдыг хөдүм хөрекселери бажынар санай тарай берген. Хөрекселерин бөтүп, уран чүтү бөлүмүнүн ажалын дүргөлерин талазы-биле клуб эргелечип Х. Очур сагып салбайн турар.

Х. КУНЗЕК-ООЛ.

Устүндө алы үгөн клубтарда култура-массалыг ажал бо хире багай байдалда турда, райүүс-комун култура кидини өтөжип турарын колхозчулар кайган ту-рар. Көзө ажал-агынын чүтүгө кампанылар—мал чечиниң бе-леткенин, дүктү ажап алыш-кынын үзүндө колхозчу ажал ишчилерин ортузунга култура-массалыг ажалдарын күшлөдө-рин «Найрал» болган «Мурнак-чы» колхозтарын кижигүнери не-геп турар.

Аныктар күзеп турар

Тадый районун «Межегей» сов-хозта кезде клубтук эргелечип А. Таланова ботуну онлашкан ажалын чөтө күсөткөй турар.

Клубта уран чүтү бөлүмүни ор-ганизастыгыннан, анаа кижирин күзөп аныктар Алаа суурда ды-ка хөй. Совхозтун клубунга чүтүгө кинолар үнер, а еске култура-массалыг ажалдар чорувастаан. Чамык суббота кезелеринде кино үнөп соода чыгып болгулаар. Анаа барган таанылап турары-нын организас чогуу дораан-на эс-

берип каар, ону удурут, башкаар кичи-даа турбас. Стол кыркын ойнаары шуут чок.

Клуб чамыда библиотека эрге-лектин эш Телякова дуралаан хүнүндө ону 1—2 шак хире ажал-да, а чамык хүнүндө шуут ажалтайн-даа баргылаар.

Тадый райүүскомун култура кидинин эргелечип эш Жданов бистин совхозка көзө, клуб, библи-отеканын ажалын өкжидеринге ду-за чедирерин күзөп турар бис.

Т. ТАЖИ-САМУ.

Уези келген

Чөөн-Хемчик районун Ленин ат-тыг кезде ажал-агы артелин автоматизаторлар болган кезде ажал-агынын машина-техникалыг көчүтөп турар. Артедиле ам 9 авто-машина база ээзон хөй кезде ажал-агынын машиналары бар.

Иччалза-даа ол автоматизаторлар болган техниканын алаалда хайгаралы багай, чүтүгө 4 авто-машина турар гараж бар, хөй машина-

техника чадалай черде туруп ту-рар.

Механизаторларын ажалдарын таарыкчалыг байдалы тургузар, техниканы чөп ажалгаар талазы-би-ле колхоз баштаар чери сагып са-лып

ДАЙЫЛДАЖЫРЫН КҮЗЕВЕЙН ТУРАР БИС!

Бундесверге келдирикчилер министр Люккени канчалдыр
ыяттырып бузжартатканынын дугайында

1922 чылда төрттүнгөн эр улусту бундесверге (барып-герман шарты) келдирик бодал-биле оларын хуралын кылдыр дээр чекке канчал баарыл деп бистин айтырымыска бир анык оол «чээрби ийилгелерге хамааржыр силер бе?» деп харыялды. Кижинин хойун аа! — дээр анык оол холун бенин чаа сунгалды. — Хуралды хоорайнын өң-не улут залынче шилтиген. Хоорайнын төп өртүзүчү чөрүтүнар, доран-на тып алыр силер, чон дээрме мында сынмалакшып чөрүп турар.

«Штадт Бенсберг» деп хоналда бажыннын чанында дүвүрөөн арылар өңдө дег турган. Чон хайнын турар. Бистерни кажарлап шыдаас силер! Дайынга куска келтиге торткан бис! — деп кийгилер мыт-шиммезин дуй ап турган.

— Мындыг чүү болуп турар чүвө бо? — деп уламы берген эр кижиге алдырды. — Шүптү чүвө база дагы болуру оо бе. Бо дээрме чүвө дуржулгалыг солдаттарын бүртүкөөн чүвө-дир деп дайын мурнуна база бистерге бадыткап турган болгай. Чүвенин канчал билдир деп ази. Оң соонда, кажарлап, буурап дүжө бөрөгө, генералдар: Чон чүвө марш-тап чөрүтүнар! — деп алтыркып үнгөнөр. Чок, ам бистерни мелеп шыдаас силер!

Залче кирер эжикте улус тырам берген. Эжиктер чанында контроллар: чүлө 1922 чылда төрттүнгөн кирер деп лей-ле алтыркып турганар. Бо дээрме шүптү кижилерге хамааржыр чүвө деп үн-нер харым кылдыр чагыланып тургулаан. Боттарынын сөзүсү-тү чугаалаар ужураут бис. Улус улам-на көвүдөн. Мөөндөкчи ап октавылаан, олар залче чаа булуп кирип турган. Зал мырнай кижиге оор чок кылдыр долган. Кижилер өртөр черлерин долуп, ханалар баарын дургаар тургулаан ап турган.

Президиум столунда бонн министр Люккен. Бенсберг хоорай оң согулаа орутула турар. Бенсберте 1922 чылда төрттүнгөн эр кижиге шериге дайымадырында оң талап турар деп чүвө Боннга билдирип апарга, ол министр «й-мәңгилерин» оожургадыр деп илгел-биле минаар баарыга далажым-каны ол.

Адак соонда, даргалакчынын шымын негелде кийгилеринин сөзүндө залга мыт-шиммез нам-лаан. Министрин баштайгы сөстөр-ле залда олурган кижилерин доран-на кичөөндө берген. Дескенер хуралында манза чедип кел-дим деп ол чугаалаан. — Ааа «оран-чок шымын айтырыптыр... Одер — Нейссе таварты кызылар дутайын» чугаалажып турду. Залды дургаар мыт-шиммез чагыланып үнгөн. «Чон чүк похорондига дуржула-лыг» кижилерин келдирик ужурут апарганын бир чылдааны ол-дур ала!

Бистин солагай талаасыка олурган эр кижиге тура халык келди. Солуну кайгылаан, министрде ол мында дей-дир:

— Боо-чепсекти моон согулар холга тутпас болгаш совет улуска улур чаалапсас бис деп Совет Эжелетинге туттурган немец шериге-рин берген таптыраа — ам күш чок деп Штраус бо солунда мында деп

бизип турар-дыр. Бистер талгырак-ты Штаруска эвес, харым совет улуска берген болгай бис. Тангы-ракты эки тура-биле берген бис, чүвө дээрме дайынга боостра хары-кыжге торткан бис!

«Эки тура-биле» деп сөстү Люк-кен диннаваачылап эрттиркен. — Силерин олар албадап турган-на болгай — деп бундесверин ол ора-дешкан.

— Чок, бистерин албадаан чү-вө. Харым ам Бонн бистерин алба-дап турар-дыр.

Залды өскө уждан шырар дур-смын кижиге туруп келген. Даштында көргө оожу ол кижиге ботамчалыг, бундесверин биле чуга-лап эгелзөн:

— Дээрме министр! Бүгү улут күрүлелерин мурнуна чугаажок дүжүп берген армияга албан эрти-рип турган кижилер бистер, улус-тар аразынч эргезин барымдалаан алдыра, тайбыч керезинге ам-даз ат салдырмаан, дайынныч арты-чылары арылаттырмаан турда ба-за дагы чепсекти сегирип ап болу-ру бис бе?

— Юрист эвес кижиге мен — деп, министр чугааган болгаш камга-лап министрствозунда бодуну чан-нында олурган кижиге аргаоохтун кырындаан сөс берген.

«Юридиктик үндөү» барын талакы күрүлелерин деди комис-сарлары-биле таарыштырып каапан чүвө деп ол чугаалаан.

— А Совет Эжелетин? — деп залдан кылгы үнгөн.

Штраустун төлөзөкчизин мыт чок барган.

Залдан мындыг арай дидинмес үн үнгөн:

— А чижээлээрге, бундесверге эл-лерин канчаары?

Ааа Штраустун төлөзөкчизин долчу болгаш билдирип харылаан: — Оларын черде шериге хамыр-бас!

Хордап килеңгешкинин дид-мизөөнүгү шиммезин залды чагы-лаандыр салтыккен.

Ах, мындыг шыкажыл! Дээрме-лер хаймыдырарга, бистер чоогола-лаар шыкажыл бис! Амыр-дыр хар-ры!

Министр бергедешкинден чайла-ры оралдык берген. Шериге чам-дык кижилерин келдирик чүвө деп ол чугаалаан. «Дуржулгалыг офи-церлер болгаш унтер-офицерлер» херек-ле болгай.

Штаруска харылап бер-ген — деп, килеңгеш үн залдан үн-ген. — Ажы-биле чугаалап тур мен, мөөн фамилия Тайзен. Бо-ла хоорайда кижиге мен. Бистин балы-лааттырган черлеринс ам-даз азыркы чөрүтүр. Бистерин аразынчаан дай-нын кым уттупканын, хан төгүш-күлери, ажал-түгөлдөрдүн, өрттөнип турган хоорайларын, өскө-лөрдүн чурттарыга кем-буруу чок кижилерин алып-болап турганын кым уттупканын? Туттурушкуну, дайын соондагы чылдарда чедимес чөрүтүп болгаш хооралды кым ут-тупканын?

Оң сөстөрүн залдын йөрөөдиг адыш чаксажынына дуй алы бер-ген.

Залды хөөнтүге таарымкан кижиге олурган алыскаарын министр ора-дешкан.

— Ол бүтүгү бодум база көрүп

эрткен мен, — деп ол чугаалаан.

— Мындыг болганда, дайынче бистерин чүвө чыгач турар си-лер? — деп ааа харым кылгы үн-ген.

— Эрге-чагырга силерде болган-да, дайынны болдурбай барып бо-лур силер. Дайылдажырын моон инай күзөвейн турар бис! Күзө-вейн турар бис! Болзу! — деп чү-вени Бонн сактып алы!

Залда байдал шаанга кир изи-ленген, мыт-шиммез: «Күзөвөс бис! Күзөвөс бис!» — деп чагыс ай кылгы болу берген.

Хоорай чыгырганын даргазы, хоорай чөвүлөкчизин министрде ду-залжы берген. Мычала-даз бүгү-де орадажымшык хей болган. Са-гайын бодуп турган дерин чөтү-пкан, Люккен хордап килеңгеш-канын оожургадырын орадашкан. Келдирикчилерин эг-бүлелерин канчаар хандырыл деп кол айты-рыгы ол бодуп турганын кылдыр ол чугаалаан.

— Чок! — деп үн залга чагыла-нып үнгөн. — Кол чүвө чүвө дээрме, бундесверин күзөвейн турарымын, атомут чепсекти күзөвейн турары-мын, атомут дайынны күзөвейн ту-рарымын болур!

Министрин арын хан кутчугуп келген, мырнай калчаарып барган.

— Советтерин куудары болурун күзөвейн турар бис! — деп ол алтыр-ган.

— Хоп-тур! — Нугу-дур! — деп дидинт залга үнгөн. — Совет Эжелет бистерге кыжынайын турар. Ун-кү империяга мышап бистерин ме-лөп турар-дыр. Кууданышкын Совет Эжелетинде эвес. Бистер — капитализмдин куудары-дыр бис.

Министр сөзүгү «шыгатынган» аргазын сегирип ап турар апарган, чүвө дээрме.

— Ол дээрме коммунист чуга-лар болуп-тур — деп, килеңгеш зал-че ол алтырып үндүргөн.

— Бистерин коругдары ол иш-кажыл! — деп бир кижинин үнү үнгөн. Гитлер менн каа бажыга олуртуп турган, ам ша-лаа мындыг чүвени Аденгаур күзөп турары ол-дур.

Мурруку олуртла даргалакты столун дуржунда бир анык оол киял туруп келген:

— Кижилерин бундесверге баар күзөвейн кайы хире «узуун» ам билди алдынар, дээрме министр. Штраус дөрт дивизияларын шаг-ла чидирген деп чүвө силерге бил-дирген бе? Аныктар ГДР-же дедип чөрүп турарлар!

Люккен мыт чок барган. Айтыр-лар хей болган, мычалажык Бонн-дан харылаар чок болган. Минист-рин бодунга бундесвердин чөрүтүндө ис-чыт безин артаан. Оң дузалак-чылары хуралды далаш-биле залган.

Моон инай дайылдажыр хөөн-үвө чок! Министринин бодурбас бис! Дүшкүрүтүг чөрүтүк кош-мал! Бүгүн бо негелдери ында, Бенсберте-да, дагы хоорай Хам-да-да, Аалм Рейни дургаар Швей-небургта-да, Готта-да, Веллар-да-да, Мурнуу талаа — Людвигс-фельде-да, Хельбронда-да чагы-лаан турар. Моон инай дайыл-дажыр хөөнүвө чок! — деп сөстөр бо-гун бүгү Барын Германияда ча-гыланып турар.

В. МИХАЙЛОВ.

«Правданың» тускай көрө.

Кызыл хоорайнын чечектер талазы-биле баштайгы делгелгези

Кызыл хоорай Советтин күтүкчү комитетинин болгаш СЭП-нин хоорай комитетинин бөдүмүн шийтирин бундесвер, 1959 чылдын август 30-де, дыштаныр хунде, культураны болгаш дыштанылганын паргында хоорайнын чечектер талазы-биле бир хун хуулаалыг баштайгы делгелгези болур.

ЧЕЧЕКТЕР ДЕЛГЕЛГЕЗИНГЕ КИРЖИРИНИН ЧУРУМУ

Чечек тавыры ажыл-агыйлыг болгаш чечек өстүрүгчү бөдү-нүң чедип алган чедимшиктерин көртүзүскөн хамаатылар болгаш бөлүк кижилер, бажың эргелдерин, хоорайнын бүгү бундесверге чед-дери, албан организмалары, делгелгези киржир.

Хей чылдарын болгаш чагыс чылдын чечектерин тырып каан чөп-биле кады, азы бөдө шарып каан аайы-биле делгелгези кирип болур. Чамдык эки үнгөн үнүштерин, клумбаларын болгаш газондарын фото-чуратканын, тус-тус үнүштерин калчаар өстүрүгчү бижжэн чүвөдери болгаш диаграммаларын база кирип болур.

Делгелге культура болгаш дыштанылганын паргынын танды шө-лүгө тургустунар.

Делгелгези киржип турар организмалар боттарынын чечекте-рин делгээр делгирлерин, стударын болгаш студилерин боттары кылдып алыр. Чечек өстүрүгчү ийишкылыг кижилерин ботта-рынын чедимшиктерин делгезинге тускай черин культуранын болгаш дыштанылганын паргы бээр.

Бүгү делгетинген чечектер эки каастатылган болгаш чечек-тин адын, ону өстүргөн организминин адын, азы кижинин фамилиясын, кандыг байдалга өстүргөн болгаш чечектелген ге-зин бижип каан чүвөдү ааа кожары чугула.

Делгелгези кирер чечектерин шийип ап, шимээринин дугайында сүмелерин, Кочетов кудумчуунун 17 дугаар бажында туруп турар, 23-75 дугаар телефонут, областын коммунал ажыл-агый черинин чагайжылдыг контроланын ажылдакчы эш Воронковдан ап болур.

Августун 29-та эртеннин 10 тактан эгелзеш кезеккин 6 шакка чедип делгелгези кирер чечектерин хулаа алып болгаш ону шимп-дерипи доостур. Делгелге — август айның 30-де эртеннин 10 такта ажыттынар болгаш кезеккин 8 шакта халгыр.

ЧЕЧЕКТЕР ДЕЛГЕЛГЕЗИНИН КИРЖИКИЛЕРИНГЕ ШАННАЛДАРЫН БАЗА ТЫПСЫР

Кызыл хоорайнын чечектер талазы-биле баштайгы делгелгези-ге кирешкен коллективтерин болгаш чечек өстүрүгчү ийишкылыг кижилерин ажылдаарына моон сонгаар илгин бээр со-рулга-биле дараазында шанналарын доктааткан:

Коллективтерге: Бирги шаннал — 300 рубль.
Ийги шаннал — 200 рубль.
Ушкү шаннал — 100 рубль.

Чечек өстүрүгчү ийишкылыг кижилерге: Бирги шаннал — 100 рубль.
Ийги шаннал — 75 рубль.
Ушкү шаннал — 50 рубль.

Шанналды тускай жери тыпыр болгаш өң түнелгени август 30-де кезеккин 8 шакта делгелгези хаар өңде чарлаар.

Кызыл хоорайнын чечектер талазы-биле баштайгы делгелгезинин жюри.

Агаар Флодунун хунүнде спортчу маргылдаалар

Август 23-те, дыштаныр хунде СССР-нин Агаар Флодунун хун-де холбаштырган спортчу маргыл-даалар Кызылга болуп эрткелзэн.

Култура паргынын баскетбол шолуңе эш хуузуна ужуражым-кылынга дөрт команда ойноон. Шолге бир дугаарында уруларын спорт шолуңе № 1, № 2 командалары (боллар) үнүп келгенер. Баштайгы ойноашкылаан-на № 1 команда илгелдиг ойноаш 28:14 санниг болган. Ийги чартында ол-ла ко-манда инициативаны кошкатпай, № 2 командалы 48:20 санга уткан.

Ол командалык ойноашкылыгы Витя Табуев 16, Геца Кузнецов 12 саннар-ын немезинер.

Дараазында № 2 командалы, уру-ларын спорт шолуңе (УСШ) оолдар командалары ужурашкан Баштайгы чартында сан 22:6 чедип, УСШ тилгелдиг болган. Ийги чартында 18:11 санга № 2 командалы командалы уткан, а ушкү ший-тирилг ойноашкылаа 41:27 санга УСШ командалы тилгези.

«Совет Тыванын беш чылы» ста-дионуң бут бөдүмүнү шолуңе ке-жээ 5 тактан эгелзеш эш хуузуңе ужуражымкылынга дөрт команда ойноан.

О. СИРИН-ООЛ.

Редакторун ораанчылы
Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

ОБЛАСТЫН КИНОЭКРАННАРЫНДА

деп кинону көрүңер.

Румын Улус Республика, Бухаресттин Ферентарь районда, чаа ба-
зыннар.
СЭТА-ның фотохрониказы.

РУР-нун Национал Улут хуралының байырлыг сессиязы

БУХАРЕСТ. СЭТА-ның корреспондентин К. Кравейконун дык-дып турары болза:

Румынияны фашист дараалдан хостаанын бээр 15 чыл болгаш өң-биле холбаштыр Румын Улус Республиканы Национал Улут ху-ралының байырлыг сессиязы Буха-рестте болган.

Сессияга Румын ажылчын пар-тиянын болгаш чактажып ухуручу-лары, а ол ишкан Совет Эжелет-тинин Маршалы Н. С. Косов баш-тап совет төлөөр болгаш өскө-лаа даштыкы алчылар олурган.

Национал Улут Хуралын дарга-зы К. Пырвулеску байырлыг сес-сияны азыткан.

Румынияны фашист дараалдан хостаан хундун 15 чыл болгаш-нын дугайында илеткеди Румын ажылчын партиянын ТК-ынын бирги секретары Георгий-Джамилан. 1944 чылдын август 23-түң революшчу бөлүшкүнчүлүгүн, Ру-мынияга социализмни тургузарына Совет Эжелетинин ролунуң болгаш дууламчылыгын ужу-дузанын дугайын, эртен 15 чылдарын дургузула Румынияны ажылчын чөккөрүнүн чедип алган чедим-шиктеринин дугайын, делгет бай-далын болгаш румын чактажып даш-тыкы коммунизмин илеткеде тодар-гай чугаалаан.

Акы-дунма улустарнын бузулбас найыралы

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Мөөндөк агентилелдин дыктыканын бундесвер алдыра, моол-совет найырал инсти-тутунин Топ чөвүлел Халхин-Голга болган тулчулуктарына киржип турган совет шериге, олардын өг-бүлелерине болгаш төрөдөргө чагаа чөрүтүлгөн.

Япон эжелекчилерин чылаа шап-кан хундун бээр 20 чыл оюн бистин акы-дунма улустарымын де-диген турар бо байланыштыг дү-жөрдө моол-совет найырал инсти-тутунин Топ чөвүлел силерге, ийи найырал болгаш чүрөктин хан-дан ооруп чедимшиктерин сөстөр-ин баралгадып тур деп чагаа-лаа чугаалап турар.

Моол улус бодунуң шымыч өн-нүктөрүн ачы-халмааларын бохуну чүрөктөрине сеткил-сатыштын халызында ооруп чедимшиктерин-биле кадалап чөрүтүп деп чагаа-лаа а-тып турар. Силерин болгаш силер-ниң чок өнүктөрүнүн чөрби чылдар мурнуна камгалап турган

черинде чаа, аас-кежиктиг ам-дырал бөгү чечектелип турар. Бо чылдарын дургузуна бистин то-роой чүрөтүсү улам-на чектелген болгаш социализмни чурттарыңып утуп өг-бүлелерин дең эргелг кел-жипү богу берген. Бөгү бистин улутуус Совет Эжелетинин болгаш акы-дунма өскө-лаа чурттарыңып ду-залжы-биле, бодунуң партиянын ду-рутуламын-биле улам-на чаа-чаа чедимшиктерин чедип албышап, социализмни тургузуп турар.

Халхин-Голга тилгелгениң 20 чыл өң-биле холбаштыр силерге, бү-гү совет улуска, оң адалдыг ба-мытчылыгы — Совет Эжелетинин Коммунист партиясыга кызылгар чок ийишкылыгы илгелдиг, бүгү делгелге тайбынны бижжы-лаарын херөөңе, силериниң улуту чурттарыга коммунизм тургузуш-куну калбартырын херөөңе улам-на улут чедимшиктерин боду-рунның бүгү чүрөктин хымы-зында күзөп тур бис деп чагаанын түнелгиде чугаалап турар.

АКШ-тын болгаш ГФР-нин чазактарына ГДР-ниң чазанын ноталары

БЕРЛИН. (СЭТА). Ядролук энер-гияны дайын согуларынга ажыл-даарыга хамаарыштыр информация Германияны Федеративтик Республикасына бээр дугайында болгаш атомут чепсекти ажылап билгирне барын-герман чепсек-ти күштерин өөрдүргө ийи бээр дугайында ГФР-ниң болгаш АКШ-тын чазактарынын аралыкта чардыган дуржулгаларга удурла-нышкынын АКШ-тың болгаш ГФР-нин чазактарыга чурткан ноталарына Герман Демократик Респу-бликаның чазза меделгези.

Чехословакиянын даштыкы херек-тер министрствозун дамчытыр Прагада америк элчин черинге ав-густ 21-де АКШ-тың чазанын да-м-

чыдып берген нотада чугаалап ту-рган болза, ГФР-ни атомут чеп-сек-биле чепсектеери ийи герман күрүлелерин аралында тамыны ханалдыр болгаш Германиянын чагыс экин тайбынга ийишкылыг база демократтыг күрүне кылдыр каттап каттыштырылар бергедип турар.

Барын-герман армияны ядролук чепсек-биле чепсектеери болгаш оң дерисхөөринге ракеталыг баала-ныч четкини тургузары Европада тайыкта болгаш айыл чок чорук-на кыжын турар болгаш дайын-ныг өнүк-чөңдөөр болган тавар-рылда Барын Германияга атом-ут улут согушунуң чылдам чок таварыштырар ийи деп ГФР-нин чазанын нотада чугаалап турар.

«Солун дайыны»

ПАРИЖ. (СЭТА). Лондонуң бол-гаш Парижтин аралында бундесвер «солун дайыны» калбарган. Франция-нын даштыкы политиканын, илангыч оң атомут чепсекти шешелдери-н чөрүдүр дөң бодалын шымын шүтүмчүлөп турар англи солунна-га хамаарыштыр француз парлам-тенин кылкытанышкынын көртү-зүп турар.

Франциянын Лондонда элчин Шө-вель август 19-та даштыкы херек-тер талазы-биле англи күрүне ми-нистри Профьюмога чоран болгаш Франс Пресс агентилелдин дык-тыканын бундесвер алдыра, англи со-луннарын чүвөдөргө таарымкыс чөрүтүп илгелдиз.

«Франциянын болгаш Англиянын аралында дүшкүрүтүг чөрүк чиде-ленин бар чылдар» деп «Пари-пресс-антенна» солун меделген турар.

«Францияга болгаш республика-

нын президентинге халдаашкын-ныг чүвөдөр бижирп талазы-биле англи парламта дам барган деп ол солун бижжэн. Чугаа болза кин-дыг-бир чагыс солунуң дугайында чөрбөй турар». Франция болза, Барын Германияны дузлазы-биле атомут ботамын шешелдизин белет-теп турарынын дугайында дык-тыктын парлаан «Дейл геральд» деп англи солунуң шымын шүтүм-чүлөшкөн. «Пари-пресс-антенна» солун Англияның база бир өскө «Дейл экспресс солуну-на» генерал де Голльду болгаш Але-ксандри Лавальдин хөөңгө чечек салып турар снам ийстер хевирлиг кылдыр чуратп турган» карикатура-ны «оңза катырылгыч» кылдыр салап турар (Лаваль дээрме Виши-нин Гитлер-биле кады ажылдажып турган чазаның баштын-дыр).

Бажынны долгандыр арыг-шевер тургузары

Чүгө чурттап олурар бажын иштин эвес, хар-ын чаданы болгаш херим иштин база арыг-ше-вер тургузар херек. Чаданын хун бурдула аштап, а негелде бир каттап соза азы хул холуктук чыгып сүт-биле чур турар. Чаданын үнер аскы-на идишти богу аштаар сивиргишти, демир четкини азы хевирден кылган чаданын белет-кээр, тоң дора дээрле-де шыла келесин салыр херек. Шаарын четкини-лаа, оң адаанда шала-ны-лаа богу хун бурдула аштап турар.

Херим иштин арыг-шевер тургузары улут ужу-дузалам. Урулар хундуксу шүг-үңүң улут кезинде даштыга ойноп чөрүп дээрин болаар херек, бокту херим иштинге урулар чүгө хир-ге боражыр эвес, харын чуунда агып чыдар, хевирбектер сэктер, имыраалар ужул, күскелер манайып чөрүп турар антисанитарлыг херим ишти аарыларын тарап негелдээр чери апар, — индыг черден аарылар хамыктың мурнуна уруларга таваржып болур.

Херим иштин богу, имыраалары, бажы чыт чурттакчаларын бажынынын иштинге ч